

VIZES ÉLŐHELYEK VILÁGNAPJA

Míg a tavalyi évben az ENSZ fenntartható fejlődési céljai mentén részleteztük a fenntarthatóság fogalmát és az ahhoz tartozó problémákat és megoldásokat, idei új sorozatunkban nézőpontot váltunk, és az egyes világnapok mentén tesszük mindezt.

F

Február 2. a vizes élőhelyek világnapja. 1971-ben ezen a napon írták alá az iráni Ramsarban a Ramsari Egyezmény néven ismertté vált nemzetközi megállapodást a vizes élőhelyek védelméért.

Az egyre erőteljesebb emberi beavatkozás hatására a 20. század közepére olyan mértékben összezsugorodtak a vizes élőhelyek, hogy óhatatlanul szükségessé vált az ökoszisztémák hosszú távú megőrzését szolgáló nemzetközi szintű összefogás.

A világnap célja, hogy felhívja a figyelmet a vizes élőhelyek pótolhatatlan értékére és hasznára, valamint terjessze a vizes élőhelyek megőrzésének és átgondolt használatának jó gyakorlatait. Világszerte színes programok várják ezen a napon az érdeklődőket: webináriumok, ismeretterjesztő előadások, tanulmányi séták, szemégyűjtő akciók, állatbemutatók, különféle vízi programok hozzák közelebb a problémakört fiatalokhoz és idősekhez egyaránt.

A vizes élőhelyek rejtik bolygónk legsokszínűbb életközösségeit, ellátnak bennünket ivóvízzel, megkötik a légköri szén-dioxidot és több millió ember számára biztosítanak megélhetést.

A Ramsari Egyezmény

Ramsar egy csodaszép fekvésű iráni üdülőváros, a Kaszpi-tenger déli partvidékén helyezkedik el, az Alborz-hegység sűrű erdők borította lábánál. A történelmi jelentőségű város egyik kerülete, Talesh Mahalleh a Föld legmagasabb radioaktív háttér-sugárzású területe. Az itt élő mintegy 2000 ember

az egészségügyi határérték tízszeresének megfelelő sugárzásnak van kitéve. Ismertségét azonban minden szépsége és különlegessége ellenére a Ramsari Egyezménynek köszönheti, melyet mára az ENSZ-tagállamok 90 százaléka, köztük hazánk is aláírt.

Az egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes területekről – különösen mint a vízimadarak élőhelyeiről – a természetvédelmi államközi megállapodások legrégebbike. A 20. század második felében a vizes területek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely e szerződés létrehozásához vezetett. Több mint harmincéves története során az egyik legdinamikusabban fejlődő egyezményként fokozatosan szélesítette ki tevékenységét, és a jelenleg 136 aláíró ország, számos nemzetközi partner társadalmi szervezet (BirdLife International, WWF és az IUCN), valamint más egyezményekkel kiépített, működő kapcsolatrendszer feljogosítja, hogy a vizes területek és a vízi ökoszisztémák megőrzése érdekében globális szinten lépjen fel. Eredetileg a rohamosan csökkenő vízimadár-állományoknak kívántak a csatlakozó országok védelmet biztosítani. A tapasztalatok azonban hamar

rávilágítottak arra a tényre, hogy önmagában az élőhelyek védelme nem elegendő, magát az ökológiai rendszert kell megőrizni, amely képes az ott előforduló fajok eltartására.

Az egyezményt aláíró felek három fő pillér mentén kötelezték el magukat:

1. A vizes területeiket átgondoltan és észszerűen használják.
2. Kijelölik a határaikon belül található, de nemzetközi jelentőségű vizes területek listáját (Ramsar-lista), és hatékonyan gazdálkodnak velük.
3. Nemzetközi szinten is együttműködnek a határokon átívelő vizes területek védelme érdekében.

A világnap kapcsolódása az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaihoz

Bár a vizes élőhelyek világnapját már jóval az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (röviden: SDG) előtt létrehozták, mégis, a Ramsari Egyezmény főbb törekvéseit csak a 2015-ben kialakult célok közé integrálták. Ez azért is meglepő, mert a 2000-ben elfogadott Millenniumi Fejlődési Célok (röviden: MDG) között alig történik említés a vizes élőhelyekről és azok védelméről.

Jelenleg az egyezmény negyedik stratégiai terve van érvényben, mely a 2016 és 2024 közötti időszakra szól. Ebben négy irányt jelöltek meg:

1. **Meg kell szüntetni a vizes élőhelyek csökkenésének és állapotromlásának kiváltó okait.** Ehhez szükség van az országos szintű és helyi politikai erők bevonására, fenntartható vízhasználatra és az invazív fajok terjedésének megakadályozására.
2. **Hatékonyan kell működtetni a Ramsari területek közötti hálózatot,** amely a vizes élőhelyeket összekötő legnagyobb és legfontosabb nemzetközi intézményrendszer a világon. Ehhez szükség van az egyes helyszínek ökológiai sajátosságainak helyreállítására, megőrzésére.
3. **A Ramsari területek közé nem tartozó vizes élőhelyeken is átgondolt, fenntartható vízgazdálkodást kell folytatni.**
4. **A fentebb három stratégiai cél megvalósítását, a szükséges erőforrások előteremtését hatékonyabbá kell tenni.**

Ennek ellenére az SDG-k között a 6. (Tiszta víz és alapvető köztisztaság), a 14. (Óceánok és tengerek védelme) és a 15. (Szárazföldi ökoszisztémák védelme) célok esetén is találhatók kapcsolódási pontok az egyezményben foglaltakkal. Ezek közül is leginkább a 14. cél alcéljai között. A 14. cél lényege, hogy a fenntartható fejlődés érdekében meg kell őrizni és fenntarthatóan kell használni az óceánokat, a tengereket és a tengeri erőforrásokat. Az alcélok között feltűnik a tengeri és tengerparti ökoszisztémák megőrzése és helyreállítása, a természetes szaporulathoz szükséges halállomány visszaállítása, valamint a parti és tengeri területek védelme nemzetközi szabályozások segítségével.

Köztudottan a Föld 70,8 százalékát borítja víz, és ezen területek többsége az óceánokhoz és tengerekhez köthető. Azonban nem szabad elfeledkezni azokról a tavakról, mocsarakról, folyókról, patakokról vagy akár csermelyekről és forrásokról, melyek rendkívül fontos és összetett ökoszisztémák kifejezetten sérülékeny az emberi tevékenységből származó behatásokra. A 15. cél elsősorban a szárazföldi ökoszisztémák védelméről szól, mégis magában foglal néhány, az édesvízi területek védelmére is fókuszáló alcélt. Ezek az ökoszisztémák és ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzését, helyreállítását és fenntartható használatát, a vizes élőhelyek degradációjának visszafordítását és szintén a nemzetközi szabályozások alá vont területek szélesebb spektrumát célozzák.

Kapcsolódási pontokat lehet még felfedezni a 6. cél (Tiszta víz és köztisztaság) alcéljai és a világnap között, mivel a vizes élőhelyek látnak el bennünket ivóvízzel; élőviláguk jelentősen hozzájárul az édesvízi területek vizének megtisztításához. A 6.6 alcél pedig a vizes élőhelyek ökoszisztémájának helyreállítását és védelmét sürgeti.

Ramsari területek világszerte

Amikor egy ország aláírja a Ramsari Egyezményt, köteles kijelölni legalább egy olyan vizes élőhelyet a határain belül, mely nemzetközi jelentőségű, ennélfogva kiemelt védelmet igényel. A kijelölt vizes élőhely geográfiai határait pontosan meg kell határozni, ahogyan azt is be kell mutatni, hogy az adott területnek milyen ökológiai, botanikai, zoológiai, limnológiai és hidrológiai sajátosságai vannak.

Jelenleg több mint 2400 helyszín található a Ramsari Egyezmény hatálya alatt világszerte. A legelső vizes élőhely, melyet Ramsari területté

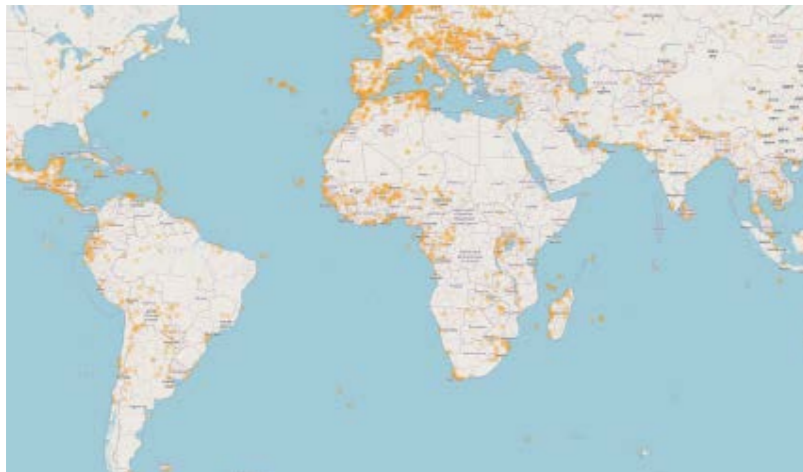
AZ EGYEZMÉNY

a vizes élőhelyeket széles skálán definiálja. Beletartoznak a folyók, tavak, föld alatti vízkészletek, mocsarak, sós mocsarak, tőzegmohalápok, oázisok, folyótorkolatok, ártéri területek, mangroveerdők, tengerparti sávok, korallzátonyok. Továbbá az olyan, ember alkotta vizes területek, mint a halastavak, rizsföldek és víztározók is.

CONVENTION ON WETLANDS
CONVENTION SUR LES ZONES HUMIDES
CONVENCIÓN SOBRE LOS HUMEDALES
(Ramsar, Iran, 1971)

Ramsari területek világszerte. A sárga pontok jelölik az egyezmény hatálya alá tartozó vizes élőhelyeket

nyilvánítottak, az ausztráliai Cobourg-félsziget volt, 1974-ben. A félsziget a fehér homokos tengerparti sávok, dűnék, mangroveerdők, esőerdőfoltok, mocsarak, lagúnák, korallzátonyok és tengerifűmezők változatos, szemet gyönyörködtető birodalma.

A legnagyobb kiterjedésű Ramsari területek közé tartozik a Rio Negro folyó brazil szakaszát körülölelő, esőerdőkkel borított rész, a Kongói Demokratikus Köztársaság Ngiri-Tumba-Maindombe nevű területe, illetve a kanadai Queen Maud-öböl. A Rio Negro az Amazonas legnagyobb mellékfolyója, melynek vize egészen sötét színű a nagy mennyiségű belemosódó, kilúgozott szerves anyag miatt. A folyó menti sűrű esőerdei területek bolygónk talán legváltozatosabb élővilágának adnak otthont. A Ngiri-Tumba-Maindombe a Tumba-tó körül elhelyezkedő hatalmas terület, melyen állandó és időszakos tavak, valamint sós mocsarak adják a táj pótolhatatlan környezeti és gazdasági értékét. A Queen Maud-öböl és az azt körülvevő sásmezők és sós tundraterületek számos vízmadár fészkelőhelyül szolgálnak májustól augusztusig.

Érdekesség, hogy a legtöbb Ramsari terület az Egyesült Királyságban (175) és Mexikóban (142) található.

Ramsari területek Magyarországon

Hazánk 1979-ben csatlakozott a Ramsari Egyezményhez, és azóta 29 csodaszép és egyedülálló magyarországi helyszín, összesen 260 ezer hektár került az egyezmény hatálya alá. Legutóbb, 2011-ben a dél-balatoni berkek és

halastavak nyerték el a nemzetközi jelentőségű vizes élőhely státuszát.

A FÖLD MÉLYÉNEK KINCSEI

Egyedi geológiai-klimatikus adottságai és élővilága miatt különleges helyet foglal el ezen a listán az Aggteleki-karszt területén található **Baradla-barlang**, mely hazánk legtöbbet kutattott, már évszázadok óta látogatott barlangja. A Baradla-barlang járatait, melyet az UNESCO Világörökség Bizottsága 1995-ben a világörökség részévé nyilvánított (az Aggteleki-karszt részeként), változatos cseppkőformák díszítik. Átlagos páratartalma 95–100 százalék között változik, levegője pedig gyógyhatású. Mivel a barlang belső terei és a felszíni hőmérséklet között jelentős különbségek alakulhatnak ki, gyakori bent az erős huzat.

A kutatók mára több mint 500 különböző, a föld alatti világot benépesítő állatfajt fedeztek fel, köztük a karsztvidék barlangjaira jellemző olyan bennszülött fajokat is, mint az ugróvillások, hengeresférgek, gyűrűsférgek és különböző rákfajok. A barlangi vízfolyásokban vagy tócsákban találkozhatunk az aggteleki vakbolharákokkal (*Niphargus aggtelekiensis*), melyek tudományos nevüket a tájegységről kapták.

A nemzeti park igazgatósága fajmegőrzési programok révén óvja a terület élővilágát. Mint kiemelik, időnként egyes fajok fennmaradásának biztosítása érdekében elkerülhetlenné válik a tudatos emberi beavatkozás. A fajmegőrzési program voltaképpen egy cselekvési terv, amely tartalmazza egy adott fajra vonatkozó összes olyan információt és tennivalót, amely lehetővé teszi a megőrzés érdekében tett beavatkozások hatékonyságát.

A Baradla-barlang egyik belső terme

A Fertő tó ezen része nádasok, csatornák és mozaikszerűen elhelyezkedő belső tavak birodalma

A SÓS TAVAK VARÁZSA

Kevésbé ismert tény, hogy a Kárpát-medence Eurázsia-szerte egyedülálló szikestó-állománynak ad otthont. Az általában alacsony vízszintű és erősen lúgos kémhatású szikes tavak a biodiverzitás megőrzése szempontjából kiemelten fontos szerepet töltenek be, hiszen távoli tengeri madaraknak és sókedvelő növényeknek is otthont adnak. Emiatt 1997 óta a védett élőhelyek közé tartoznak Magyarországon.

A Fertő tó és környezete 1979-től az UNESCO bioszféra-rezervátumainak részét képezi, **1989-től Ramsari területnek minősül**, 1991-ben pedig megkapta a nemzeti park rangot is.

A minden szempontból egyedülálló természeti értéket képviselő Fertő-Hanság Nemzeti Park teljes területe 23 731 hektár.

Maga a Fertő tó Európa legnyugatabbra fekvő sztyepptava és szikterülete, egyben a kontinens ötödik legnagyobb tava, mely Magyarország és Ausztria határán helyezkedik el. Átlagos vízmélysége nem haladja meg az egy métert, ezért hajózásra kevés helyen alkalmas. Magas sótartalma miatt kémhatása lúgos, pH-értéke 8,0 felett van.

A Fertő tavat a víz oxigéntartalmának változása miatt két részre oszthatjuk: a nyílt vizű tófelületre

és a nádasok, csatornák, mozaikszerűen elhelyezkedő belső tavak területére.

Állat- és növényvilága szemet gyönyörködtető fajgazdagságot mutat. A tavat körbejárva olyan ritka növényekkel találkozhatunk, mint a boldogasszony papucsca, a légybangó vagy a tarka nőszirm. Itt él a Kárpát-medence endemikus, fokozottan védett faja, a rákosi vipera. A tó körüli nádas számos madárfajnak nyújt fészkelőhelyet. Ilyen a nemzeti park címerállatának választott nagy kócsag, de akár olyan ritka madarakat is megfigyelhetünk itt, mint a rétisas, a kékes rétihéja vagy a vörösnyakú lúd.

EZERARCÚ ERDŐK

A Duna menti ártéri területek háborítatlan erdőket és idilli morotva tavakat rejtenek Gemenc közelében. A Ramsari listán szereplő 19 770 hektáros terület változatos élővilágnak, köztük számos veszélyeztetett fajnak nyújt menedéket.

Az erdőket járva gyakorta találkozhatunk szarvascsordákkal, vaddisznókkal, sasokkal, gémekekkel, jégmadarakkal. Ha pedig elég türelmesen kémleljük a tájat, és a szerencse is mellénk áll, alkalomadtán megpillanthatjuk a terület két védett emlősét, az eurázsiai hódot és

Néhány tipp, amit te is megtehetsz a vizes élőhelyek védelméért

- **Vásárolj vegyszermentesen termesztett zöldséget, gyümölcsöt!**
- **A kertekben használd biológiai növényvédő szereket!**
- **Gyűjts esővizet öntözéshez!**
- **Nyári hónapokban kora reggel vagy este locsolj, hogy csökkentsd a párolgási veszteséget!**
- **Igyekezz csökkenteni a műanyaghasználatot!**
- **Használd organikus tisztítószereket!**
- **Csatlakozz vízparti szeméthyűjtő közösségi kezdeményezésekhez!**
- **Ha vizes élőhelyen jársz, csak a kijelölt ösvényen haladj!**
- **Tanulj és tájékozódj a vizes élőhelyek jelentőségével kapcsolatban!**

A Gemenci-erdő szelíd tájain különleges és sokszínű élővilággal találkozhatunk

a közönséges vidrát. Rajtuk kívül vándormadarak is előszeretettel élvezik a táj „vendégszeretetét”, különösen a téli időszakban, de a félénk fekete gólyák is igen nagy számban fészkelnek az itteni erdőkben.

Érdekes, hogy a terület vízháztartását, így a talajvízszintet és a morotva tavak aktuális kiterjedését is szinte teljes egészében a Duna vízjárása alakítja. Emiatt a Gemenci-erdő az üledékfelhalmozásban és az árvízszabályozásban is kulcsfontosságú szerepet tölt be. Gemenc térségének ökológiai egységére az intenzív erdőgazdálkodás és a túlhalászat jelent veszélyt.

A vizes élőhelyek gazdasági és társadalmi jelentősége

A partok körüli vizes élőhelyek, tengereink, folyóink és tavaink fontos területeket biztosítanak az árvizek elleni védekezéshez. Ez az adottság, amely képes tárolni és lassítani a víz áramlását árvizek

idején, hozzájárulhat az egyenletes áramlási sebesség fenntartásához a folyómederben, csökkentheti az árvízcsúcsokat, a part menti szélsőséges viharok okozta károkat, de akár a tengerszint-emelkedés ellen is hasznos lehet. Valamint csökkentheti a városok és más fontos infrastrukturális elemek árvízveszélyét, természetes „gátként” funkcionálva.

Pontosan emiatt számos szakértő állítja, hogy a **természet alapú megoldások (más néven „természetes infrastruktúra”) ugyanazokat az előnyöket nyújthatják, mint a hagyományos, ember alkotta infrastruktúra, csak sokkal alacsonyabb teljes beruházási és fenntartási költségek mellett.** A hagyományos, ember alkotta szerkezetekkel ellentétben egy jól megtervezett és karbantartott természeti infrastrukturális projekt nem amortizálódik, egy mesterséges rendszer, sőt idővel felértékelődik. A természetes infrastrukturális megközelítések közé tartozik a fenntartható erdőgazdálkodás, az ártéri és vizes élőhelyek védelme, a vízváltások és a vizes élőhelyek helyreállítása.

A vizes élőhelyek képesek javítani a közeli folyók és patakok vízminőségét, így jelentős értékük van ivóvízszűrőként is. A vízi ökoszisztémák lelassítják a területükre belépő vizet, amely így elkezd üledéket felhalmozni. A lebegő üledék nagy része leülepszik a vizes élőhely talaján, ez biztosítja a terület tápanyag-utánpótlását. A gyökerek és mikroorganizmusok a növényi száron és a talajban felszívják a felesleges tápanyagokat a műtrágyákból, a szivárgó szennyvízgyűjtő tartályokból és a kommunális szennyvízből. Míg a vízi ökoszisztémáknak bizonyos mennyiségű tápanyagra szükségük van, a felesleges tápanyagok algák szaporodását okozhatják, ami káros lehet a halakra és a teljes vízi élővilágra. A vizes élőhely természetes szűrési folyamata eltávolíthatja a felesleges tápanyagokat, mielőtt a víz elhagyná a vizes élőhelyet, így a kilépő ivóvíz egészségesebb lesz. Támogatja továbbá a környék növény- és állatvilágát, de akár úszásra, fürdésre is alkalmas lehet.

Például a Congaree Bottomland Hardwood Swamp Dél-Karolinában annyi szennyezőanyagot távolít el a vízgyűjtőről, mint amennyire csak egy ötmillió dolláros tisztítómu lenne képes.

Különböző emlősfajok, növények, rovarok, kételtűek, hullók, madarak és halak táplálékot, élőhelyet vagy menedéket keresnek a vizes élőhelyeken. Ezek a világ biológiailag legtermékenyebb természetes ökoszisztémái közé tartoznak, amelyek a trópusi esőerdőkhöz vagy a korallzátonyokhoz hasonlíthatók az általuk támogatott fajok számában és változatosságában. Néhány faj szaporodásához elengedhetetlen a vizes környezet. A vándorló vízimadarak a vizes élőhelyeken pihennek meg, táplálkoznak és szaporodnak, ezzel is növelve saját populációjukat a térségben. A vizes élőhelyek vonzereje, valamint a növény- és állatvilág sokszínűsége hozzájárulhat a térség turisztikai forgalmának növekedéséhez, amit ha fenntarthatóan kezelnek, akkor mind az állatvilág, mind a turisták számára rengeteg lehetőséget biztosít.

A vizes élőhelyek kezelésének javítása tehát hozzájárul az egészséghez, az élelmiszerbiztonsághoz és a vízbiztonsághoz.

A vizes élőhelyek és a klímaváltozás

A vizes élőhelyeknek nem csak az időjárás okozta katasztrófák elleni védekezésben van szerepük. Friss tanulmányok alapján a **tengerparti vizes**

élőhelyek tízszer nagyobb ütemben képesek megkötni a légköri szén-dioxidot, mint az érintetlen trópusi esőerdők.

A sós vízi ökoszisztémákba beépülve jelen lévő szén kék karbonnak nevezik. A szikes mocsarak, mangroveerdők és tengerifüvezők hihetetlenül hatékonyan vonják ki a szén-dioxidot a légkörből, és szénnyelőként funkcionálva tárolják azt akár több százezer éven át. Ezáltal a tengerparti élőhelyek nem csupán táplálékforrások és rekreációs helyszínek, de kulcsszerepet játszanak bolygónk éghajlatának szabályozásában is.

Az édesvízi területek esetében sincs ez más képp: a vizes élőhelyek elárasztott területein tőzeg halmozódik fel és marad érintetlen akár több ezer éven át. **Európában a vizes élőhelyek által tárolt tőzegtartalékok a legnagyobb szén-dioxid-tárolók.**

És hogy mit jelent ez pontosan? Azt, hogy a vizes élőhelyek képesek a felesleges szén-tárolni, amit fotoszintézis útján vonnak ki a légkörből, és ezzel közvetlenül hatással vannak a klímaváltozásra.

Ezeket a területeket azonban folyamatos veszély fenyegeti az emberi tevékenység miatt, így a klímaváltozás elleni szövetségekből akár a klímaváltozás katalizátorává válhatnak. A vízelvezetés, a túlleltetés és az egyéb környezetterhelések által károsított vizes élőhelyek szén-dioxidot bocsátanak ki, és ezáltal hozzájárulnak az éghajlatváltozás fokozódásához. A vizes élőhelyek helyreállítására és megfelelő kezelésére irányuló munkák azonban nemcsak megállítják ezt a folyamatot, hanem lehetővé teszik a vizes élőhelyek számára a szén megkötésének és tárolásának folytatását, ahogy azt már több ezer éve fáradhatatlanul teszik.

A vizes élőhelyek sérülékeny fajgazdagsága

Bolygónk valamennyi vizes élőhelyének önálló ökoszisztémája van. Ez az értékes sokszínűség az egyes helyszínek eltérő fajösszetételével, földrajzi elhelyezkedésével, geológiai adottságaival, az éghajlattal és sok más alakító tényezővel magyarázható. Ezzel párhuzamosan a vizes élőhelyeken élő állatok, növények és mikrobák életfolyamataik révén szabályozzák a terület biogeokémiai adottságait.

GLOBÁLISAN

4 milliárd emberélet függ a vizes élőhelyek szolgáltatásaitól. A vizes élőhelyek ökoszisztéma-szolgáltatásainak értékeit pedig az emberi egészség, jóllét és biztonság tekintetében évente 47 400 milliárd dollárra becsülik.

Napjainkra a kardorrú tok is felkerült a kihalt fajok listájára

Tehát elmondható, hogy bár a terület jellege határozza meg az ott megtelepedő életközösségeket, azok is hatással vannak magára a területre; egyfajta kölcsönös függőség alakul ki. Így ha bizonyos fajok kiesnek a helyi ökológiai láncból, az óhatatlanul magával vonja a terület adottságainak megváltozását is.

A vizes élőhelyek a Föld felszínének csupán 6 százalékát teszik ki, ugyanakkor a növény- és állatfajok 40 százaléka él vagy szaporodik ezeken a területeken. Emiatt is aggasztó a tény, hogy az emberi tevékenység miatt a vizes élőhelyek háromszor gyorsabban tűnnek el, mint az erdők. A vizes élőhelyek eltűnése, de akár csak az állapotuk romlása vagy éppen mértéktelen kiszigerelése fajok kihalásához vezet. A túlhalászat az egyik legnagyobb károkozó világszerte; a legnagyobb veszélyt a nagytestű fajokra jelenti. Példának okáért egy nemrég megjelent tanulmány szerint mostanra kihalt a különleges kinézetű kardorrú tok.

Martha Rugas Urrego, a Ramsari Egyezmény főtitkára szerint globálisan „a vizes élőhelyek összekepe riasztó”. Nem csupán eltűnésük gyors üteme miatt, de az általuk nyújtott kritikus szolgáltatások miatt is, hiszen ezek nélkül a fenntartható fejlődési célok sem tarthatók.

A természet hazai állapotának nyomon követése érdekében jött létre a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR). Ennek feladata, hogy megfigyelje a természeti állapot változását, adatokat gyűjtsön, és feltárja a változások lehetséges okait.

Magyarországon a sérülékeny folyami és tavi életközösségekre a legnagyobb veszélyt a beépítés, a klímaváltozás, a gátak és az özönfajok terjedése jelentik.

Nyilvánvaló természetvédelmi kártételük ellenére a mai napig elképesztő ütemben történik vízpartjaink lebetonozása és a nádasok irtása. Különösképpen a Balaton körül, de a Fertő tó és a Velencei-tó partján zajló beruházások is rendre közfelháborodást váltottak ki az utóbbi években.

A klímaváltozás miatt fokozatosan átrajzolódnak az időjárási minták, megváltozik az éves csapadékeloszlás, és hosszabbodnak a csapadékmentes, száraz időszakok. Mindez nagy hatással van a vizes élőhelyekre, hiszen egyes területek vízháztartásában olyan jelentős változások léphetnek fel, amelyekhez a helyi élővilág nem képes alkalmazkodni.

A mesterséges gátak megváltoztatják a folyóvizek ökológiai egyensúlyát. A fizikai akadály miatt a vízben élő fajok élettere kettészakad, táplálkozási területük lecsökken, szaporodási helyükre pedig legrosszabb esetben el sem tudnak jutni.

Az özönfajok, mint amilyen a bálványfa, emberi beavatkozás nélkül könnyen kiszoríthatják életterükről az őshonos fajokat. Szisztematikus irtásuk ezért elkerülhetetlen az oltalmat élvező területeken.

Hazánk vizes élőhelyeinek talán legkülönlegesebb lakója – hiszen a Kárpát-medencén kívül a világon sehol nem találkozhatunk vele – a rákosi vipera, melynek teljes állománya csupán 500 egyedre tehető.

A mezőgazdasági területek terjeszkedése, az illegális állatkereskedelem és szándékos pusztításuk együttes hatása sodorta a kihalás szélére a fajt.

A közhiedelemmel ellentétben a rákosi vipera nem veszélyes az emberre. Marása méhcsípésszerű, gyorsan múló tünetekkel jár.

Érdekes tény, hogy a rákosi vipera hulló létre elevenszülő. A faj megmentése érdekében a

A rákosi vipera a közhiedelemmel ellentétben nem veszélyes az emberre

A korallzátonyok színpompás víz alatti tájaira hatalmas veszélyt jelentenek a melegedő és savasodó óceánok

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület az Európai Unió támogatásával létrehozta a Rákosi vipera-védelmi Központot, melynek célja a kigyók szaporítása és visszatelepítése természetes élőhelyükre.

Kezdeményezések a vizes élőhelyek védelméért

CORAL VITA

A Coral Vita olyan csúcstechnológiás korallfarmokat hoz létre, melyek áttörő módszereket alkalmaznak a pusztuló zátonyok lehető leghatékonyabb helyreállítására. Tudományos csapatuk vezető tengerészeti intézetekkel kötött partnerséget, és olyan technikákat alkalmaznak korallok nevelésére, amelyek akár ötvenszer gyorsabbak is lehetnek a természetes reprodukciós folyamataiknál. Mindeközben ezek a módszerek növelik a korallok ellenálló képességét a túlélésüket veszélyeztető felmelegedő és savasodó óceánokkal szemben. A korallokat visszatelepítik a leromlott zátonyokra, és ezzel újra életre keltik azokat.

A Coral Vita szárazföldi farmjai nemcsak a helyreállítási projektekhez szállítanak korallokat, hanem a helyi közösségek oktatási központjaként,

valamint ökoturisztikai látványosságokként is funkcionálnak. Emellett jelentős ökológiai változást is elérhetnek, mivel egyetlen gazdaságban több millió ellenálló korall tenyészthető, így ezek segítségével akár egész régiókban elterjedhetnek az ellenállóbb fajok.

Azonban nem szükséges egy korallfarmon dolgozni vagy a tengerek és óceánok mélyére merülni ahhoz, hogy az ember segíthessen korallzátonyokat építeni. A Coral Vita segítségével akár adóptálhatunk is korallokat különböző méretekben, amelyeket a mi pénzügyi hozzájárulásunk segítségével tenyésztenek, majd helyezik el a szükséges helyen. Mi pedig amellett, hogy hozzásegítettük a bolygót egy fenntartható jövő eléréséhez, az örökbe fogadott korallunk teljes életéről folyamatosan tájékoztatást kapunk.

CARPATHIAN WETLAND INITIATIVE

A Carpathian Wetland Initiative egy ramsari regionális kezdeményezés, amelynek küldetése, hogy helyi, országos, regionális és nemzetközi tevékenységekkel biztosítsa és támogassa a vizes élőhelyek hatékony védelmét és bölcs felhasználását a Kárpát-medence régióiban és azon is túl.

MIÉRT PONT A KORALLOK?

- Évente 30 milliárd dollár értéket teremtenek.
- 97 százalékkal csökkentik a hullámok okozta energiát.
- Az összes tengeri élőlény 25 százalékát támogatják.
- A zátonyok fele már halott.
- Több mint a 90 százalékuk kipusztulhat 2050-ig.

A Dunakanyar látképe a Prédikálószékről

A kezdeményezéshez Csehország, Magyarország, Szerbia, Ukrajna, Szlovákia, Románia és Lengyelország is csatlakozott ramsari területeikkel.

A kezdeményezés legfontosabb céljai között említhető a lakosság tudatosságának növelése a vizes élőhelyekkel kapcsolatban, a határokon átnyúló vizes élőhelyi ökoszisztémák közös kezelésére irányuló elvek kialakítása, valamint a speciális vizes élőhelyek helyreállítási projektjeinek kidolgozása a Kárpátok főbb vízgyűjtőin.

PARTNERSÉG AZ ÉLŐ DUNÁÉRT

A Dunának van Európában a második legnagyobb vízgyűjtő területe, de világszinten is egyedülálló, hiszen nincs másik folyó, amely ennyi országot érintene.

2800 kilométeres útja során a Fekete-erdőtől a Fekete-tengerig 10 országon halad át, és 19 országból gyűjti magához a vizet. Vízgyűjtő területe megközelítőleg 80 millió embernek ad otthont, és

közülük 20 milliónak függ az ikonikus folyótól a mindennapi ivóvízellátása.

Az elmúlt 150 évben az intenzív antropogén hatások miatt a folyót kísérő vizes területek 80 százalékkal csökkentek, ami együtt járt a Duna által biztosított ökoszisztéma-szolgáltatások visszaesésével is. Ezt leginkább a halállomány drasztikus csökkenése, a vízminőség romlása és a természetes árterületek beépítésével járó árvízvesztés növekedése mutatja.

A Partnerség Az Élő Dunáért egy szektorokon és országhatárokon átívelő együttműködés, amely a WWF kelet-közép-európai szervezete, a Coca-Cola Alapítvány és az ICPDR (Nemzetközi Bizottság a Duna Védelméért) közös munkája mentén tűzte ki célul a Duna menti ártéri területek és vizes élőhelyek megóvását, valamint helyreállítását.

Kiemelt célként fogalmazták meg a folyó vízhozamának 12 millió köbméterrel történő megnövekedését, illetve a vizes élőhelyek mintegy 53 négyzetkilométerrel való gyarapítását.

Az együttműködés keretei között összesen hat országban (Magyarország, Ausztria, Bulgária, Horvátország, Románia, Szerbia) kilenc projektet valósítottak meg a felek.

Magyarországot a kezdeményezés projektjei közül az alábbi három érinti:

SZIKES TAVAK HELYREÁLLÍTÁSA A FERTŐ TÓ KÖRNYÉKÉN

Az Ausztria és Magyarország között elnyúló Fertő tó környéke korábban rengeteg kisebb szikes tónak adott otthont az ausztriai nemzeti park területén, azonban a lecsapolások miatt lassan kezdtek elveszteni egyediségüket. 2013 és 2014 között 260 000 dollárnyi forrásból mintegy 400 hektárnyi szikes tófelületet, sós sztyeppét és sós mocsarat sikerült helyreállítani a régióban. Mindehhez persze szükség volt a vízlecsapolások beszüntetésére, illetve a talajvíz szintjének megemelésére, amit zsilipek telepítésével sikerült elérni.

A LANKÓCI ÁRTÉRI ERDŐ HELYREÁLLÍTÁSA

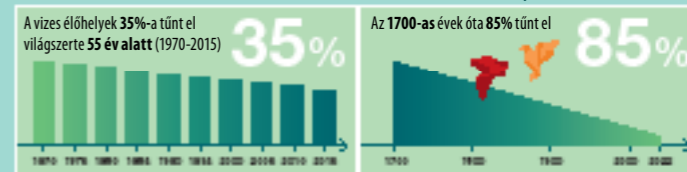
Az utóbbi 150 évben a Dráva megregulázása gátak, majd vízerőművek révén jelentős hatással volt az eredetileg meanderező folyó dinamikájára, károsan érintve a helyi élővilágot, így a 2500 hektáros lankóci erdőt is, amely korábban a folyó árterén helyezkedett el. A projektet felölelő munkálatok 2020-ban kezdődtek meg, melyet a Duna-Dráva Nemzeti Park igazgatósága és a WWF Magyarország közösen indított el.

AZ Ó-DRÁVA-HOLTÁG HELYREÁLLÍTÁSA

A Barcs közelében elhelyezkedő holtág, amely egyébiránt a magyarországi Dráva-szakasz leghosszabb oldalága, egy ideje már a helyi ökológiai rendszereket és a halászatot is veszélyeztető csökkenő vízzinttel küzdött. A 2014 és 2018 között futó helyreállítási program fontosságát jól mutatja, hogy a költségvetéshez az Európai Unió is hozzájárult, és végső soron az eredeti vízszint és az ártéri erdők helyreállításával sikerült a korábbi helyzeten jelentősen javítani.

VIZES ÉLŐHELYEK Cselekednünk kell!

A VIZES ÉLŐHELYEK HÁROMSZOR GYORSABBAN TŰNNEK EL, MINT AZ ERDŐK

MIT JELENT, HA ELVESZÍTJÜK A VIZES ÉLŐHELYEKET?

<p>AZ EMBEREK SZÁMÁRA</p> <ul style="list-style-type: none"> vízhiány növekvő kitettség az árvízvesztésnek és az extrém időjárási jelenségeknek a jólét és megélhetés elvesztése az élelmezés-biztonság csökkenése 		<p>A BOLYGÓ SZÁMÁRA</p> <ul style="list-style-type: none"> csökkenő biodiverzitás megnövekedett szén-dioxid- és metánkibocsátás a természetes ivóvízszűrők elvesztése 	
---	--	---	--

HÁROM LEHETSÉGES AKCIÓN

<p>BECSÜLJÜK MEG A VIZES ÉLŐHELYEKET</p> <p>BIODIVERZITÁSI FORRÓPONTOK</p> <p>IVÓVÍZKÉSZLETEK</p> <p>A MEGÉLHETÉS FORRÁSAI</p> <p>SZÉNNYELŐK</p>	<p>ÁLLÍTSUK MEG A VIZES ÉLŐHELYEK KIZSIGERELÉSÉT</p> <p>ÁTGONDOLT GAZDÁLKODÁS</p>	<p>VIZEZZÜK ÚJRA ERDŐSÍTSUK ÚJRA</p> <p>ÁLLÍTSUK HELYRE A VIZES ÉLŐHELYEKET</p>
---	--	--

NÉHÁNY FIGYELEMRE MÉLTÓ VIZES ÉLŐHELY

<p>TÖZEGLAPOK</p> <p>A Pastaza-Marañón folyó vízgyűjtője – Peru</p>	<p>KORALLZÁTONYOK</p> <p>Nagy-korallzátony – Ausztrália</p>	<p>MANGROVEERDŐK</p> <p>Sundarban – Banglades</p>
<p>SÓS MOCSARAK</p> <p>Okavango-delta – Botswana</p>	<p>ÁRTÉRI TERÜLETEK</p> <p>Pantanal – Brazília, Bolívia, Paraguay</p>	<p>FOLYÓTORKOLATOK</p> <p>Severn-folyó torkolata – Egyesült Királyság</p>
<p>TENGERPARTOK</p> <p>Amalfi-part – Olaszország</p>	<p>MOCSARAK</p> <p>Everglades – Amerikai Egyesült Államok</p>	<p>LÁPOK</p> <p>Cuvette Centrale – Kongói Köztársaság</p>

BECSÜLD – KEZELD – ÁLLÍTSD HELYRE – SZERESD
 VIZES ÉLŐHELYEK VILÁGNAPJA
 2022. február 2.
 Védjük meg együtt a vizes élőhelyeket!

A cikk szakértő partnerünk, a Planet Fanatics' Network gondozásában készült. Szerzői: **SZOMOLÁNYI KATALIN, PÁLFI NÁNDOR ÉS SZEPESI MÁTÉ**, a Planet Fanatics' Network munkatársai.

Kiadónk, a Ringier Axel Springer, a fontos ügyek mellett áll: kiadványainkban közérthetően és hitelesen tájékoztatunk arról, mi mindent tehetünk közösen a fenntartható fejlődés érdekében.